

τὴν ἀπ' ἐκείνης διαίρεσιν, καὶ τότε νοεῖται, ὅτι περὶ τὴν σύνθεσιν ἐστὶν ἢ ἀλήθεια, καὶ περὶ τὴν διαίρεσιν τὸ ψεῦδος· ἢ σύνθεσιν λέγει τὴν κατάφασιν, καὶ τὴν ἀπόφασιν διαίρεσιν, ὅσον πρὸς τὰ τούτων μέρη· ἢ γὰρ κατάφασις συνάπτει καὶ συντίθῃσι τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ δὲ ἀπόφασις διαιρεῖ· ἢ σύνθεσιν λέγει τὴν δευτέραν ἐνέργειαν τοῦ νοῦ, ἢ δουλεύει· ἢ συμπεπλεγμένη φωνή, περὶ ἧς δὴ ἢ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος συνίσταται, ὅσον τε ἐν νοήμασιν ἀνήκει· καὶ ὅσον ἐν λόγοις. Λέγει δὲ καὶ διαίρεσιν τὴν αὐτὴν, ὡς περὶ τὸ σύνθετον, καὶ τῆς συνθέσεως καὶ τῆς διαίρεσεως θεωρουμένης κατὰ ἄλλην καὶ ἄλλην ἀπόβλεψιν τὴν ἀπὸ
10 τῶν ἀπλῶν καὶ ἐπὶ τὰ ἀπλά.

Leçon II.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ὅνομα μὲν οὖν ἐστὶ.

Προσημασάμενος ὁ Φιλόσοφος καὶ θεῖς μὲν τὸν αὐτοῦ σκοπὸν ἐν τῷ
f. 151^v παρόντι βιβλίῳ, θηρεύσας δὲ ἅμα καὶ τὰ | μέρη τῶν ὀρισμῶν, οὗς ἀπο-
δῶκε· τοῖς μέρεσι τῆς ἀποφάνσεως, ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἐπεξεργάζεται περὶ
αὐτῶν τῶν μερῶν ἢ ἀρχῶν τῆς ἀποφάνσεως ἡγουν περὶ τῶν δύο ὑλικῶν
ἀρχῶν, τούτεστι τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος· εἶτα περὶ τῶν εἰδικῶν.
Ἀλλὰ νῦν πρῶτον λέγει περὶ τῆς ὑλικῆς ἀρχῆς, ἣτις ἐστὶ τὸ ὄνομα. Περὶ
20 τοῦτο δὲ δύο ποιεῖ· πρῶτον μὲν γὰρ ὀρίζεται τὸ ὄνομα· δεύτερον, ἀπο-
σκευάζεται τινα ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ὀνόματος, ἅπερ οὐκ εἰσὶν ὀνόματα,
ἐν τῷ· „Τὸ δὲ οὐκ ἄνθρωπος.“ Τὸ πρῶτον πάλιν διαιρεῖται εἰς δύο·
πρῶτον, ὀρίζεται τὸ ὄνομα· δεύτερον, ἐξηγεῖται τὸν ὀρισμὸν, ὅπῃταν λέγῃ·
„Ἐν γὰρ τῷ κάλλιπος.“ Καὶ τὸ δεύτερον πάλιν διαιρεῖται εἰς δύο·
25 πρῶτον γὰρ ἐξηγεῖται ἐν μέρος τοῦ ὀρισμοῦ· δεύτερον, ἐξηγεῖται ἕτερον
μέρος. Τὸ πρῶτον διαιρεῖται εἰς δύο· πρῶτον μὲν γὰρ ἐξηγεῖται τὸ μέρος
ἐκεῖνο τοῦ ὀρισμοῦ· δεύτερον, ἐμπίπτει εἰς τὸ παραβαλεῖν τὰ μέρη τοῦ
ἀπλοῦ ὀνόματος πρὸς τὰ μέρη τοῦ συνθετοῦ ὀνόματος. Τότε ἀκολουθεῖ
ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἀφίστησι τινα ἀπὸ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ὀνόματος, καὶ
30 διαιρεῖται εἰς δύο· πρῶτον μὲν γὰρ ἀφίστησι τὰ ἀόριστα ὀνόματα· δεύ-
τερον, τὰ πλάγια, ἃ καλεῖ πτώσεις ὀνόματος. Εἰδικῶς δὲ πρὸς ταῦτα
τούτῳ τῷ τρόπῳ προχωρεῖ· ἅμα δὲ σημειωσόμεθα καὶ τὰ σημειώσεως ἄξια.
Πρῶτον, τίθῃσι τὸν ὀρισμὸν τοῦ ὀνόματος, λέγων ὄνομα εἶνα· φωνὴν
σημαντικὴν κατὰ συνθήκην ἄνευ χρόνου, ἣς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικόν
35 κεχωρισμένον.

Ὅπου δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἢ φωνὴ διχῶς δύναται θεωρεῖσθαι· ἓνα μὲν

τρόπον ὡς ὕλη τῆς φωνῆς, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ οὐ τίθεται ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ ὀνόματος, διότι ἡ ὕλη οὐ κατηγορεῖται ἐκείνου οὐδ' ἐστὶν ἡ ὕλη· ἄλλον δὲ τρόπον δύναται θεωρεῖσθαι καθό ἐστι κοινὸν πρὸς πᾶσαν φωνήν, ταύτην κάκεινην δηλονότι, ὅσον πρὸς τὸ ὄνομα ἢ τὸ ῥῆμα, καὶ οὕτω τίθεται ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ ὀνόματος καὶ κατηγορεῖται κατ' αὐτοῦ. Πέντε ὁὖν τιθεμένων ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ ὀνόματος, πρῶτον τίθεται τοῦτο τὸ ὄνομα ἢ φωνή τῷ τρόπῳ τοῦ γένους, ὡς εἴρηται, δι' ἧς διακρίνεται τὸ ὄνομα πάντων τῶν ψόφων ὅτινες οὐκ εἰσὶ φωναί· ἡ γὰρ φωνή ἐστὶ ψόφος ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ζώου προενεχθεὶς μετὰ τινος φαντασίας, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ Περὶ ψυχῆς | λέγεται. Τὸ δὲ σημαντικὴν πρόσκειται πρὸς διάκρισιν ἰ. 152 τῶν ἀσημάντων φωνῶν. Ἐἴτα τίθησι τὸ κατὰ συνθήκην πρὸς διάκρισιν τῶν φωνῶν τῶν σημαίνουσῶν φυσικῶς, ὡσπερ εἰσὶν αἱ τῶν ἀσθενούντων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀλόγων ζώων φωναί. Ἐἴτα τίθησι τὸ ἄνευ χρόνου πρὸς διάκρισιν τοῦ ῥήματος. Ἐἴτα τίθησι τὸ ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον πρὸς διάκρισιν τοῦ λόγου, ὅς ἐστιν ἰδ. 16 ὅτε χωρὶς χρόνου σημαίνει, ὡς ὅταν λέγωμεν· ἄνθρωπος δίκαιος.

Ἰστέον οὖν ὅτι, ὡσπερ ἔχει ἐπὶ τῶν συνθέτων τοῦ πράγματος, ὅτι οὐδὲν μέρος τοῦ συνθέτου ἔχει ἴδιον εἶναι οὐδὲ τόπον, οὕτως ἔχει καὶ ἐν ταῖς συνθέτοις τοῦ λόγου, δηλονότι τῷ ὀνόματι καὶ τῷ ῥήματι, ὅτι τὰ μέρη αὐτῶν καθ' αὐτὰ οὐκ ἔχουσι σημασίαν. 20

Ἔτι ἰστέον ὅτι ἐμελλε θεῖναι ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ ὀνόματος καὶ τὸ ὀρισμένη καὶ εὐθεῖα, πρὸς ἀντιδιαστολήν τῶν ἀόριστων καὶ πλαγίων· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἐπὶ πλεῖστον ἐκταθῆναι τὸν ὄρον, ἐνταῦθα μὲν ταῦτα οὐ τίθησιν, ἀλλὰ τὸ ἀόριστον καὶ πλάγιον ὄνομα χωρίσας τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ὀνόματος, περὶ τοῦ ὀρισμένου καὶ ὀνομαστικοῦ ποιήσασθαι 25 τὸν λόγον δοκεῖ.

Ἐν γὰρ τῷ κάλλιππος.

Θεῖς τὸν ὀρισμὸν τοῦ ὀνόματος, ἐξηγεῖται ἐν μέρος τοῦ ὀρισμοῦ, τὸ τελευταῖον, καὶ ποιεῖ λόγον τοιοῦτον. Εἰ τὸ μᾶλλον δοκοῦν ὑπάρχειν οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ ἧττον· ἀλλὰ μᾶλλον ἂν δόξειεν σημαίνειν τι τὰ μέρη 30 τοῦ συνθέτου ὀνόματος κεχωρισμένα, καὶ ὅμως οὐ σημαίνουσιν· οὐδὲ τὰ μέρη ἄρα τοῦ ἀπλοῦ ὀνόματος καθ' αὐτὰ σημαίνουσι κεχωρισμένα.

Οὐ μὴν οὐδ' ὡσπερ.

Ἐπομένως παραβάλλει τὰ μέρη τοῦ ἀπλοῦ ὀνόματος πρὸς τὰ μέρη τοῦ συνθέτου ὀνόματος, λέγων ὅτι τὰ μέρη τοῦ συνθέτου οὐ σημαίνουσι 35 κεχωρισμένα, ἀλλ' ἔχουσι φαντασίαν σημασίας. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἵππος ἐν τῷ συνθέτῳ τῷ κάλλιππος ἔχει τὰς αὐτὰς συλλαβὰς καὶ τὰ αὐτὰ

4 ἢ τὸ ῥῆμα om B   9 προενεχθεὶς BC   37 τὸ κάλλιππος B

γράμματα ὡς ἔχει καὶ χωρὶς, διὰ τοῦτο δοκεῖ σημαίνειν χωρὶς ὡς καὶ ἐν τῷ συνθέτῳ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μέρη τοῦ συνθέτου ὀνόματος ἔχουσι τὴν φαντασίαν τῆς σημασίας· τὰ δὲ μέρη τοῦ ἀπλοῦ ὀνόματος οὔτε σημαίνουσιν, οὔτε φαντασίαν σημασίας ἔχουσιν

8

Τὸ δὲ κατὰ συνθήκην.

f. 152^v

Ἐπομένως ἐξηγεῖται τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ὀρισμοῦ, τὸ κατὰ συνθήκην, καὶ ἐπιχειρεῖ διὰ τούτου τοῦ κανόνος, ὃς φησιν· Εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον, καὶ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον. Ἄλλὰ οἱ ψόφοι οἱ ἐγγράμματοι καὶ οἱ ἀγράμματοι εἰσὶν ἀντικείμενα· τὸ φύσει σημαίνειν καὶ θέσει εἰσὶν ἀντικείμενα· καὶ οἱ ἀγράμματοι ψόφοι ἤγουν αἱ τῶν θηρίων φωναὶ σημαίνουσι φύσει· αἱ ἐγγράμματοι ἄρα φωναὶ σημαίνουσι κατὰ συνθήκην· ἀλλὰ τὸ ὄνομά ἐστὶ φωνὴ ἐγγράμματος· τὸ ὄνομα ἄρα σημαίνει κατὰ συνθήκην. Τὸ δὲ γράμμα οὕτω δεῖ ἐπιέναι· τὸ δὲ κατὰ συνθήκην εἴρηται, ὅτι οὐδὲν τῶν ὀνομάτων ἐστὶ σημαντικὸν ἢ σύμβολον φύσει, ἀλλ' ὅταν γένηται, ὅταν δηλόνοτι συντεθῆ πρὸς τὸ σημαίνειν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Οὐ τοίνυν τὸ σημαίνειν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ κατὰ συνθήκην σημαίνειν χαρακτηριστικὸν ἐστὶ τοῦ ὀνόματος, καὶ διὰ τοῦτο τῷ σημαντικῇ τὸ κατὰ συνθήκην προσέθηκεν. Εἰ γὰρ τὸ ὄνομα ἐχαρακτηρίζετο τῷ σημαίνειν ἀπλῶς, ἦσαν ἂν καὶ οἱ τῶν θηρίων ψόφοι ὀνόματα· δηλοῦσι γάρ τι καὶ αὐτοί, οἷον ἡ τοῦ κυνὸς ὑλακὴ φίλων ἢ ἐχθρῶν παρουσίαν σημαίνει. Ἄλλ' οὐδὲν τούτων τῶν ψόφων ὀηλονότι ἐστὶν ὄνομα· οὐ γὰρ δύναται σημαίνεσθαι γράμμασιν. Τὸ ἄρα ὄνομα οὐ σημαίνει φύσει, ἀλλὰ κατὰ συνθήκην.

Εἶπε δὲ οἱ ψόφοι τῶν θηρίων καὶ οὐχ αἱ φωναί, διότι τινὰ ζῶα οὐκ ἔχουσι φωνάς, ἐστερημένα θώρακος, ἀλλὰ μόνον ψόφοις τισὶ τὰ ἴδια πάθη φυσικῶς σημαίνουσι.

Τὸ δὲ κατὰ συνθήκην ἐνιοὶ μὲν ἐξηγοῦνται κατὰ συμφωνίαν καὶ κοινὴν βούλησιν, ὡς ὅταν πολλοὶ συνελθόντες συνθῶνται πῶς δεῖ αὐτούς καλεῖν τὸν λίθον, ἢ τὸ ξύλον· οἱ δὲ ἐξηγοῦνται τὸ κατὰ συνθήκην κατὰ σύνθεσιν γραμμάτων, ἐκάτερον δὲ τούτων πρὸς τὸ φύσει ἀντίκειται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀμφότερα καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι.

Δεῖ μέντοι γε εἰδέναι, ὅτι περὶ τῶν ὀνομάτων διάφοροι γεγόνασι δόξαι. Οἱ μὲν γὰρ εἶπον τὰ ὀνόματα οὐδενὶ τρόπῳ φυσικῶς σημαίνειν, μηδὲ διαφέρειν εἰ τόδε τὸ πρᾶγμα τῷδε τῷ ὀνόματι ἢ ἐκείνῳ σημανθείη.

Ἄλλοι δὲ εἶπον, ὅτι τὰ ὀνόματα πάντη φυσικῶς σημαίνουσιν, ὡς τοῦ ὀνόματος ὄντος φυσικῆς τινος ὁμοιότητος τοῦ πράγματος. Ἐνιοὶ δὲ εἶπον

f. 153 τὰ ὀνόματα φύσει μὲν οὐ σημαίνειν, ὅσον πρὸς τοῦτο ὅτι ἡ σημασία

8 ἀλλὰ: οὕτως BC
en interligne dans C

9 ἀγράμματοι καὶ οἱ ἐγγράμματοι BC

19 ἂν om A,

αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀπὸ φύσεως, ὡς ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης βούλεται· φύσει δὲ πάλιν σημαίνειν, ὅσον πρὸς τοῦτο, ὅτι ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἢ τούτων λαμβάνεται σύστασις, ὡς ὁ Πλάτων ἔβουλετο. Οὐδὲ προσίσταται τῷ λόγῳ τὸ ἐν πρᾶγμα πολλοῖς σημαίνεσθαι τοῖς ὀνόμασιν, διότι ἐνὸς πράγματος δύνανται πολλὰ ὁμοίωτες εἶναι, καὶ ὁμοίως ἐκ διαφόρων ἰδιοτήτων δύνανται ἐνὶ πράγματι πολλὰ καὶ διάφορα ὀνόματα ἐπιτίθεσθαι.

Τὸ δὲ οὐκ.

Ἐνταῦθα ἀποκλείει τινὰ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ὀνόματος, ἡγουν τὰ ἀόριστα καὶ τὰ πλάγια. Καὶ πρῶτον περὶ τῶν ἀορίστων φησὶν, ὅτι τὸ οὐκ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὄνομα· πᾶν γὰρ ὄνομα σημαίνει φύσιν τινὰ διωρισμένην, οἷον ὁ Σωκράτης· ἀλλὰ τὸ οὐκ ἄνθρωπος οὔτε διωρισμένην φύσιν, οὔτε διωρισμένον σημαίνει πρόσωπον· λαμβάνεται γὰρ ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις ἐπίσης κατὰ τε τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος λέγεται· ἔθεν καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος ἀδιαφόρως δύναται λέγεσθαι κατὰ τε τοῦ μὴ ὄντος ἐν τῇ τῶν πραγμάτων φύσει, ὡς ἐὰν λέγωμεν τὴν χίμαιραν εἶναι οὐκ ἄνθρωπον, καὶ κατὰ τοῦ ὄντος ἐν τῇ τῶν πραγμάτων φύσει, ὡς ὅταν λέγωμεν τὸν ἵππον εἶναι οὐκ ἄνθρωπον. Εἰ δὲ ἐπιτίθετο τοῦτο τὸ ἀόριστον ὄνομα ἀπὸ τῆς στερήσεως, ἐζητεῖτο ἂν τὸ ὑποκείμενον ὑφαστῶς ἐν τῇ τῶν πραγμάτων φύσει τοῦλάχιστον, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ οὐκ ἴσου, ὁπότεν λαμβάνηται ἀπὸ τῆς στερήσεως, καὶ ὑπάρχει ταῦτόν τὸ ἄνισον. Τότε γὰρ τὸ οὐκ ἴσον ὑποτίθησι τὴν ποσότητα ἐν τῇ τῶν πραγμάτων φύσει τυγχάνουσαν, ἥτις λέγεται εἶναι οὐκ ἴση· τὸ γὰρ ἄνισον ἀριθμὸν ἢ μέγεθος ἄνισον σημαίνει. Ἐπεὶ γοῦν καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ἀποφάσεως λαμβάνεται τε καὶ ἐπιτίθεται, δύναται καὶ ἐπὶ τοῦ ὄντος καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος λέγεσθαι.

Ἄλλ' εἰ καὶ οὐκ ἔστιν ὄνομα τὸ οὐκ ἄνθρωπος διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, ὅμως σημαίνει κατὰ τρόπον ὀνόματος, ὑποκείσθαι καὶ κατηγορεῖσθαι δυνάμενον· καὶ εἰ μὴ ἔστιν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ὑποκείμενον, ἀλλ' ἐν τῷ λόγῳ δύναται ὑποκείμενον εἶναι. Οὔτε τοίνυν ὄνομά ἐστιν, οὔτε ὄνομα ἔχει· οὐ γὰρ ἰωνομάσθη μέχρι τοῦ νῦν ὑπό τινος κοινῶ f. 158 ὀνόματι ἢ τοιαύτη ἰδιότης· οὔτε γὰρ λόγος ἐστὶ, διότι τὸ μέρος αὐτοῦ οὐ σημαίνει κεχωρισμένον, ὡσπερ οὐδὲ τῶν συνθέτων ὀνομάτων, μὴ ὅτι γε τῶν ἀπλῶν. Ὡσαύτως οὐδὲ ἀπόφασίς ἐστι, τουτέστιν ἀποφατικὸς λόγος, διότι ὁ λόγος εἰσάγει ἀπόφασιν καὶ κατάφασιν ὡς γένος αὐτῶν. Ἐπεὶ τοίνυν οὐκ ἔστι λόγος, οὔτε ἀπόφασίς ἐστιν. Οὐκ εἶπε δὲ· οὔτε κατάφασις, διότι τοῦτο οὐδενὶ ἂν ἔδοξεν, εἰ γε τὸ οὐκ ἄνθρωπος ἀποφατικῶς λέγεται καὶ ἐκ τῆς ἀποφάσεως ἐπιτίθεται, ὡς εἴρηται. Ἄλλ' εἰ καὶ μηδεὶς τοῦτό, φησὶν, ὀνομάζει, ἡμεῖς ἐπιτιθέμεν αὐτῷ ὄνομα καὶ καλοῦμεν αὐτὸ ἀόριστον ὄνομα διὰ τὴν ἀοριστίαν τῆς σημασίας, ὡς εἴρηται.

Τὸ δὲ Φίλωνος.

Ἐπομένως ἀποκλείει τὰς τοῦ ὀνόματος πτώσεις τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ὀνόματος, λέγων ὅτι τὸ πλάγιον ὄνομα οὐκ ἔστιν ὄνομα ὄρον πρὸς τὸν λογικόν, καὶ τοῦτο δείκνυσιν οὕτως. Ἐκεῖνο μόνον ἔστιν ὄνομα ἕπερ δύναται συνιστᾶν ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος μετὰ τοῦ ῥήματος ἐν τῷ λόγῳ· ἀλλὰ τὸ πλάγιον τοιοῦτον οὐκ ἔστιν· ἄρα, καὶ τὰ ἐξῆς. Δείκνυσι δὲ τὴν ἐλάττω διὰ παραδείγματος τοῦ Φίλωνος ἢ Φίλωνι.

Ἰστέον οὖν, ὅτι μόνη ἢ ὀρθή, ἣν καλοῦσιν οἱ Λατῖνοι ὀνομαστικήν, ἔστιν ὄνομα· αἱ δὲ λοιπὰ πτώσεις οὐκ εἰσὶν ὀνόματα ἀρχοειδῶς· οὐδὲ γὰρ κατ' εὐθείαν σημαίνουσιν, ἀλλὰ πλαγίως· ὅθεν καὶ πλάγιοι λέγονται. Λέγονται δὲ πτώσεις, διότι πίπτουσιν ὡσανεὶ κατὰ τινὰ κλίσιν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, ὃ καλεῖται ὀρθὸν διὰ τὸ μὴ, πίπτειν. Οἱ δὲ Στωϊκοί, οἷς καὶ οἱ γραμματικοὶ ἀκολουθοῦσι, καὶ τὴν εὐθείαν πῶσιν λέγουσι, διότι πίπτει, τουτέστι· πρόεισιν ἀπὸ τῆς ἐνδοτέρας συνθέσεως τοῦ νοῦ· ἔστι μέντοι γε καὶ οὕτως εὐθεῖα πρὸς τὰς λοιπὰς πτώσεις· οὐδὲν γὰρ κωλύει πίπτειν τὴν οὕτω ὥστε καὶ περὶ ὀρθὸν ἴστασθαι, ὡσπερ ἡ μάχαιρα πίπτουσα τῷ ξύλῳ ἐμπήγνυται.

Ἄλλ' εἶποι τις ἄν· εἰ τὸ ἀόριστον καὶ ἡ πτώσις οὐκ εἰσὶν ὀνόματα, οὐ καλῶς ἀποδέδοται ὁ ὀρισμὸς τοῦ ὀνόματος, ὅς καὶ τούτοις ἀμφοτέροις ἀρμόττει.

Καὶ δεῖ λέγειν κατὰ Ἀμμώνιον, ὅτι πρότερον μὲν διωρίσατο τὸ ὄνομα, ὕστερον δὲ τὴν τοῦ ὀνόματος σημασίαν συνέλκει, χωρίζων ταῦτα ἀμφοτέρω τῶν ὀνόματος. Ἡ δεῖ λέγειν, καὶ ἴσως βέλτιον, ὅτι ὁ προτεθεὶς ὀρισμὸς οὐχ ἀπλῶς ἀρμόττει τούτοις· τὸ μὲν γὰρ ἀόριστον ὄνομα οὐδὲν διωρισμένον σημαίνει· ἡ δὲ πτώσις τοῦ ὀνόματος οὐ σημαίνει κατὰ πρῶτην συνθήκην τοῦ ὀνοματοθετοῦντος, ὡς εἴρηται.

Leçon III.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΡΙΤΗ.

Ῥῆμα δὲ ἔστι· τὸ πρὸς σημαῖνον χρόνον.

Διορισάμενος περὶ τῆς μιᾶς καὶ πρώτης ὑλικτῆς ἀρχῆς τῆς ἀποφάνσεως, ὅλον τοῦ ὀνόματος, νῦν λέγει περὶ τῆς λοιπῆς, τουτέστι· περὶ τοῦ ῥήματος, καὶ τοῦτο διαιρεῖται εἰς δύο. Πρῶτον μὲν γὰρ ὀρίζεται τὸ ῥῆμα καὶ ἐξηγεῖται τὸν ὀρισμὸν· δεῦτερον, συμπεραίνει τι συμπέρασμα ἐν· „Τῷ αὐτῷ μὲν οὖν.“ Καὶ τὸ πρῶτον αὐθις διαιρεῖται εἰς τρία· πρῶτον μὲν γὰρ ὀρίζεται, εἶτα ἐξηγεῖται, εἶτα ἀφίστησιν τινὰ ἀπὸ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ῥήματος, ἕπερ οὐκ εἰσὶ ῥήματα κατὰ τὸν λογικόν. Καὶ τὸ δεῦτερον διχῶς, διότι πρῶτον σαφηνίζει ἐν μέρος τοῦ ὀρισμοῦ, εἶτα ἕτερον.

Εἰδικῶς δὲ οὕτω προχωρεῖ· πρῶτον, ὀρίζεται. Καὶ δεῖ εἰδέναι· ὅτι, συντομίᾳ χρώμενος, οὐ τίθησιν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ῥήματος ὅσα ἐστὶν αὐτῷ καὶ τῷ ὀνόματι κοινά, οἷον τὸ φωνή σηματικῆ κατὰ συνθήκην, ἀφιεῖς ἡμῖν ταῦτα νοεῖν ἐκ τῶν ἐν τῷ ὀνόματι εἰρημένων. Διὰ τοῦτο καὶ προσσημαίνειν χρόνον εἶπεν, ἤγουν ἐπέκεινα τῶν ἄλλων τῶν πρὸς τὸ ὄνομα 6 κοινῶν· τοῦτο γὰρ σημαίνειν δοκεῖ διὰ τῆς πρὸς προθέσεως. Τίθησι δὲ τρία μέρη ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ ῥήματος, ὧν τῷ μὲν πρώτῳ διακρίνει τὸ ῥήμα τοῦ ὀνόματος· τὸ γὰρ ὄνομα σημαίνειν ἐλέγετο χρόνου χωρὶς· τῷ δὲ δευτέρῳ διακρίνει τοῦ λόγου, καίτοι καὶ τοῦτο τὸ μέρος, τὸ μηδὲν σημαίνειν αὐτοῦ τὰ μέρη χωρὶς, κοινόν ἐστὶν αὐτῷ πρὸς τὸ ὄνομα. Ὡφείλεν 10 οὖν καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων παραδραμεῖν τῶν κοινῶν· ἀλλὰ φησὶν ὁ Ἀμμώνιος, ὅτι ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ ὀνόματος τοῦτο κεῖται πρὸς διάκρισιν τοῦ λόγου, ὅς ἐκ τῶν ὀνομάτων σύγκειται, οἷον ὁ ἀνθρωπός ἐστι ζῷον. Ἐπεὶ δὲ τινὲς εἰσι λόγοι ἐκ ῥημάτων συγκείμενοι, οἷον τὸ περιπατεῖν κινεῖσθαι ἐστίν, ὡς ἂν ἀπὸ τούτων διακρίνη, τὸ ῥήμα, ἐδέγησε τὴν διαφορὰν 15 ταύτην καὶ ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ ῥήματος τίθεσθαι. Ἡ καὶ ἄλλως δυνατὸν λέγειν, ὅτι τὸ ῥήμα σύλληψιν τινα δηλοῖ τοῦ νοῦ, ἐν ᾗ τελειοῦται ὁ λόγος ὁ σημαίνων τὸ ἀληθές, ἢ τὸ ψεῦδος. Ἐδοκεῖ γοῦν μείζονα ἂν κοινωνίαν ἔχειν τὸ ῥήμα πρὸς τὸν λόγον ὡσπερ εἰδικὸν μέρος αὐτοῦ ἢ τὸ ὄνομα, ὅπερ ἐστὶν ἢ ὡσπερ ὑλικὸν μέρος καὶ ὑποκείμενον ἐν τῷ λόγῳ. Ἐντεῦθεν i. 154^v δὲ δήλη καὶ ἡ τάξις τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ ῥήμα. Ὅθεν πρὸς τὸ διώσασθαι ταύτην τὴν πλάνην, ἣτις ἠκολούθησεν ἂν ἀπὸ τῆς δοκούσης ὁμοιότητος πρὸς τὸν λόγον, προσέθηκε τοῦτο τὸ μέρος. Τὸ δὲ τρίτον μέρος διακρίνει τὸ ῥήμα οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς μετοχῆς, ἣτις σημαίνει μετὰ χρόνον. Ἔστι γάρ, φησί, σημεῖον αἰετῶν καθ' ἑτέρου 25 λεγομένων· τὰ γὰρ ὀνόματα καὶ αἱ μετοχαὶ δύνανται τίθεσθαι, ποτὲ μὲν ὡς ὑποκείμενα, ποτὲ δὲ ὡς κατηγορούμενα. Ἀλλὰ τὸ ῥήμα αἰετὸ ἐστὶ κατηγορούμενον, λέγω δὲ τὸ ῥήμα λαμβανόμενον εἰδικῶς, καθὸ ἢ τούτου σημασία πρὸς τὸ πρᾶγμα ἀναφέρεται· καθὸ γὰρ ὑλικῶς σημαίνει αὐτὴν τὴν φωνήν, ἣτις λαμβάνεται ὡς πρᾶγμα τι, πάντα τὰ μέρη τοῦ λόγου, εἴτε 30 ὀνόματα εἴτε ῥήματα, ἐν τῇ τοῦ ὀνόματος δυνάμει λαμβάνονται, κείμενα ὑλικῶς ἐν τῷ λόγῳ· οὕτω γὰρ λέγομεν, ὅτι τὸ τρέχειν κινεῖσθαι ἐστίν, καὶ τὸ τρέχω ἐστὶ ῥήμα, καὶ ἐστὶ τὸ τρέχειν καὶ τὸ τρέχω ὄνομα ὑλικῶς λαμβανόμενον, εἰ καὶ καθ' αὐτὸ ῥημά ἐστίν. Ἐντεῦθεν τοίνυν λύεται ἢ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τοῦ ὀρισμοῦ ἔνστασις ἀπὸ τῶν τοιούτων ῥημάτων, 35 ἃ πολλάκις ὑπόκεινται ἐν τῷ λόγῳ.

Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἐν τῷ ῥήματι διπλῆ φύσις ἐστίν, διότι δύο τινά

6 πρὸς om B   6-7 δὲ τρία om B   14 τινὲς C   22 ἣτις ἦν ἀκολοίθησεν ἂν A, ἦν est à effacer

τὸ κοινωνεῖν πῆ τῷ ῥήματι ἐν τε τῷ σημαίνειν χρόνον δηλονότι καὶ κατηγορεῖσθαι, ῥήμα λέγεται ἀόριστον, διὰ μὲν τοῦ ῥήμα λέγεσθαι τῆς κοινωνίας ἐμφαινομένης, διὰ δὲ τοῦ ἀόριστου τῆς ἐλλείψεως δεικνυμένης καὶ τῆς πρὸς τὸ ῥήμα ἀνομοιότητος.

Ὁμοίως δέ.

f. 155 v

Νῦν ἀποσκευάζεται ἀπὸ τοῦ ῥήματος τοῦ ὀρισθέντος τὰς πτώσεις τοῦ ῥήματος, τουτέστιν ὅσα εἰσὶ τοῦ παρελθόντος χρόνου καὶ τοῦ μέλλοντος ῥήματος, λέγων ὅτι τὸ ὑγιάνει καὶ ὑγιαίνει οὐ ῥήματα λέγω, ἀλλὰ πτώσεις ῥήματος. Καὶ διαφέρουσι τοῦ ῥήματος, ὅτι τὸ μὲν ῥήμα τὸν παρόντα προσσημαίνει χρόνον, τὰ δὲ τὸν περίξ. Λέγει δὲ ἐπισεσημασμένως τὸν παρόντα χρόνον, καὶ οὐχ ἀπλῶς τὸ παρόν ἢ τὸ ἐνεστώως, ἵνα μὴ νοηθῆ τὸ ἐνεστώως τὸ ἀδιαίρετον, ὅπερ ἐστὶ τὸ νῦν καὶ τὸ ἀκαριαῖον· ἐν αὐτῷ γὰρ οὐκ ἐστὶ κίνησις οὐδὲ ἐνέργεια οὐδὲ πάθος· ἀλλὰ δεῖ λαμβάνειν τὸν ἐνεστώτα χρόνον, ὅστις μετρεῖ τὴν ἐνέργειαν ἀρξάμενην καὶ οὐπω τελειωθείσαν ἐντελεχείᾳ. Ὁρθῶς δὲ τὰ σημαίνοντα τὸν περίξ χρόνον οὐκ εἰσὶ κυρίως ῥήματα· ἐπειδὴ γὰρ ῥήμα κυρίως ἐστὶ τὸ σημαῖνον τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἐνεργείᾳ, ὅπερ ἐστὶ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀπλῶς, τὸ δὲ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἐν τῷ παρεληλυθότι καὶ τῷ μέλλοντι οὐκ ἔστιν ἀπλῶς ἐνεργεῖν καὶ πάσχειν, ἀλλὰ πῆ καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν ἐνεστώτα χρόνον ἀναφορᾷ, διὰ τοῦτο τὰ ῥήματα ἐκείνων τῶν χρόνων οὐκ εἰσὶ κυρίως ῥήματα. Τὸ γὰρ γράψει τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἔστα· ποτὲ ἐν τῷ γράφειν· καὶ τὸ γέγραφεν, ὅτι ἦν ποτε ἐν τῷ γράφειν. Λέγονται δὲ πτώσεις τοῦ ῥήματος τὰ τοιαῦτα, διότι ἀποκλίνουσι ταῦτα τρόπῳ τινὶ ἀπὸ τῆς ὀρθότητος τοῦ ῥήματος τοῦ ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ λαμβανομένου, ὡσπερ καὶ αὐτὸς ὁ παρεληλυθὼς καὶ μέλλον χρόνος λέγεται περὶ τοῦ ἐνεστώτος, διότι περιπλέκονται αὐτὸν ἐκατέρωθεν, ὡς ἐν τοῖς Φυσικοῖς λέγεται, ὅτι ἐνεστώως ἐστὶν οὐ τὸ μὲν παρελῆλυθε, τὸ δὲ μέλλει. Διὰ τοῦτο λέγονται πτώσεις ῥήματος καὶ πλάγια ῥήματα, ὅτι οὔτε κυρίως ἐνέργειαν σημαίνουσιν, οὔτε ἐν τῷ χρόνῳ τῷ ζητούμενῳ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν· διὰ τοῦτο καὶ τῷ σχηματισμῷ διαλλάττουσιν, μικρὸν παρεγκλίνοντα ἀπὸ τοῦ ῥήματος· σχηματισμὸς δὲ κατὰ τοὺς γραμματικούς λέγεται τελικὴ ἐξαλλαγὴ δίχα φθορᾶς τοῦ ὑποκειμένου.

Αὐτὰ μὲν οὖν.

Ἐνταῦθα συμπεραίνει τι συμπέρασμα, ἐν ᾧ δείκνυσι τὴν κοινωνίαν τῶν ῥημάτων πρὸς τὰ ὀνόματα, καὶ περὶ τοῦτο δύο ποιεῖ· πρῶτον, τίθησι

1 πῆ sic codd. 13 γὰρ avant ἐνέργεια add B 21-22 τὸ γὰρ γράψει ἐν τῷ γράφειν en marge A, om BC 25 παρεληλυθὸς C

τὸν σκοπὸν αὐτοῦ· δεύτερον, φανεροῖ τὸ προχείμενον. Λέγει τοίνυν, f. 156^r πρῶτον, ὅτι | αὐτὰ τὰ ῥήματα, καθ' αὐτὰ λεγόμενα, εἰσὶν ὀνόματα, τουτέστι σημαντικά τινος· λαμβάνει γὰρ ἐνταῦθα τὸ ὄνομα καθὸ δηλοῖ λέξιν τινὰ ἐπιτεθειμένην πρὸς τὸ σημαίνειν τι πρᾶγμα. Ἐπει γοῦν καὶ τὸ

5 ποιεῖν ἢ πάσχειν πρᾶγμα τί ἐστίν, ἐντεῦθεν ἔπεται· τὸ καὶ τὰ ῥήματα αὐτά, ἐφόσον ὀνομάζουσι, τουτέστι σημαίνουσι τὴν ἐνέργειαν ἢ τὸ πάθος, περιλαμβάνεσθαι ἐν τοῖς ὀνόμασι κοινῶς λεγομένοις. Τὸ δὲ ὄνομα, καθὸ τοῦ ῥήματος διακρίνεται, σημαίνει τὸ πρᾶγμα ὑπὸ διωρισμένῳ τρόπῳ. Ὅτι δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ καλεῖ τὰ ῥήματα ὀνόματα, ἐδήλωσεν εἰπὼν ὅτι

10 σημαίνει τι. Θεῖς τοίνυν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, εἶτα καὶ ἀποδείκνυσι λέγων· „Ἰστησι γάρ,“ καὶ τὰ ἐξ ἧς. Εἶτα, ἵνα μή τις νομίσῃ, διὰ τὸ σημαίνειν τὰ ῥήματα, εἶναι καὶ ἀληθείας καὶ ψεύδους σημαντικά, καὶ τοῦτο προσδιορίζεται. Πρῶτον τοίνυν δείκνυσιν, ὅτι τὰ ῥήματά εἰσιν ὀνόματα ὅσον κατὰ τὸ σημαίνειν· προείρηται γὰρ ὅτι αἱ σημαντικαὶ φωναὶ σημαί-

15 νουσι καὶ δηλοῦσι τὸ νόημα εἴτουν τὸ ἐν ψυχῇ πάθημα· ὅθεν ἴδιον τῆς σημαντικῆς φωνῆς ἐστὶ τὸ σημαίνειν νοῦν τινὰ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀκούοντος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι τὸ ῥήμα ἐστὶ φωνῆ σημαντικῆ, προσλαμβάνει τοῦθ' ὅτι ὁ τὸ ῥήμα λέγων ἵστησι τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκούοντος, ὀρίσας αὐτὴν πρὸς ἓν τι νόημα, τὸ διὰ τοῦ ῥήματος τικτόμενον ἐν αὐτῷ,

20 ὃ δείκνυται διὰ τοῦ τὸν ἀκούσαντα ἐφηρεμῆσαι τῷ ῥήματι. Ἡραμεῖ δὲ οὐχ ὡσπερ ἐν τῷ λόγῳ· ὁ γὰρ λόγος δουλεύει τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ νοῦ τοῦ συντιθέντος καὶ διαιροῦντος· τὸ δὲ ῥήμα ἢ τὸ ὄνομα δουλεύει τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ νοῦ, ἣτις ἐστὶν ἢ ἀπλή τοῦ πράγματος σύλληψις. Ὁ μὲν οὖν λόγου ἀκούσας ἐφηρεμεῖ τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας ἢ τοῦ ψεύδους· ὁ δὲ ῥήματος

25 ἀκηκῶς ἐφηρεμεῖ τῇ ἀπλῇ νοήσει τοῦ πράγματος. Ὅθεν καὶ ἐπάγει· „Ἄλλ' εἰ ἐστίν, ἢ μή, οὐπω σημαίνει.“ ἤρεμίσας γάρ, φησὶν, ὁ ἀκούων ὅσον πρὸς τὴν ἀπλήν γνῶσιν καὶ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ νοῦ ἐνέργειαν, ἔτι μετέωρός ἐστὶ κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ νοῦ ἐνέργειαν καὶ τὴν σύνθετον γνῶσιν· οὐπω γάρ, φησὶ, σημαίνει τὸ ῥήμα κατὰ τρόπον συν-

30 θέσεως ἢ διαίρεσεως, ἐν ἣ τὸ ἀληθές ἐστὶ καὶ τὸ ψεῦδος. Δείκνυσι δὲ τοῦτο δι' ἐκείνων τῶν ῥημάτων ἃ μάλιστα δοκοῦσι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ

f. 156^r ψεῦδος σημαίνειν, ἵγουν διὰ τοῦ | εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ὧν οὐδέτερον σημαίνει τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος ἐν τῷ πράγματι, πολλῶ ἵπτον τὰ ἄλλα. Ὅτι δὲ οὐδ' αὐτὸ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι δείκνυσι τὴν ἀλήθειαν

35 καὶ τὸ ψεῦδος, ἀποδείκνυσιν ὁμοίως προσλαμβάνων τὴν πηγγὴν καὶ ἀρχὴν τοῦ εἶναι, αὐτὸ δηλονότι τὸ ὄν, περὶ οὗ λέγει, ὅτι οὐδέν ἐστίν· ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖται, τουτέστιν ἐπίσης κατὰ τῶν δέκα γενῶν κατηγορούμενον, οὐ σημαίνει φύσιν διωρισμένην, ἐὰν μή τι προστεθῆ. Ἄλλὰ τοῦτο,

εἰ καὶ ἀληθές ἐστιν, οὐ συμβάλλεται πρὸς τὸν παρόντα σκοπὸν· ὅθεν ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι τὸ ὄν οὐ σημαίνει φύσιν τινὸς πράγματος, ὡσπερ τὸ ἄνθρωπος ὄνομα ἢ τὸ σοφός, ἀλλὰ μόνον σημαίνει συζυγίαν τινά· ὅθεν ἐπάγει, ὅτι σημαίνει σύνθεσιν τινά, ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων οὐκ ἔστι νοῆσαι. Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτο καλῶς λέγεται. Εἰ γὰρ μόνον συζυγίαν 5 τινά καὶ σύνθεσιν τοιαύτην ἐσημαίνεν, οὐτ' ἂν ὄνομα ἦν, οὔτε ῥῆμα, ἀλλ' ἦν ἂν μᾶλλον πρόθεσις ἢ σύνδεσμος. Ὅθεν δεῖ λέγειν, κατὰ τὸν Ἀμμώνιον, ὅτι αὐτὸ τὸ ὄν οὐδέν ἐστι πρὸς ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος· σημαίνει δὲ σύνθεσιν τινά, ἣν ἄνευ τῶν ἐσχάτων τῶν συγκειμένων οὐκ ἔστι νοῆσαι. Τὸ δὲ σημαίνειν οἷ μὲν γράφουσι μετὰ τῆς πρὸς προθέσεως· οἷ δὲ 10 μετὰ τῆς πρὸ, καὶ ἀμφότεροι ἔχουσι λόγον· προαναφωνεῖ γὰρ τινά σύνθεσιν, ἢ πρὸς τῇ ἰδίᾳ σημασίᾳ τοῦ ὀνόματος αἰνίττεται καὶ τινά σύνθεσιν, ἣν ἄνευ τῶν ἄκρων, τῶν συγκειμένων δηλονότι πρὸς τῇ τῆς ἀποφάνσεως συμπλοκῇ, οὐκ ἔστιν ὠρισμένως καὶ ἐνεργείᾳ νοῆσαι. Καὶ ὅτε λέγει· „αὐτὸ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστιν,“ οἷ μὲν νοοῦσι τὸ ὄν, οἷ δὲ τὸ εἶναι 15 καὶ μὴ εἶναι, οἷ δὲ τὸ ῥῆμα ἀπλῶς, καὶ πάντα ὁμοίως εἰσὶν ἀληθῆ. Καὶ τὸ ὄν γὰρ αὐτὸ καὶ τὸ ἔστι, καὶ πᾶν ῥῆμα τοιοῦτον, μόνον καὶ καθ' αὐτό, σημαίνει μὲν τι πρᾶγμα ὡς ὄνομα, καθὼς εἴρηται, πρὸς δὲ ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος οὐδέν σημαίνει. Εἰ δὲ καὶ σύνθεσιν τινά προσσημαίνει, ἀλλὰ τῇ σύνθεσιν ἐκείνην οὐκ ἔστιν ἄνευ τῶν συγκειμένων νοῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο 20 οὐδὲ τῇ ἐκ τῆς συνθέσεως ἐπομένῃν ἀλήθειαν.

Ἐπαναλαβόντες τοίνυν τὸν τοῦ Φιλοσόφου σκοπὸν, συνάγομεν ὅτι τὰ ῥήματα αὐτὰ καθ' αὐτὰ σημαίνει μὲν τι, ὡσπερ τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος οὐ σημαίνουσιν οὐ μᾶλλον ἢ ἐκεῖνα· τὸ γὰρ γράφει ἢ οὐ γράφει καθ' αὐτὸ οὐ σημείον ἐστὶ τοῦ | πράγματος, ἐν ᾧ δηλονότι f. 157 ἐστὶν ἢ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος· καὶ τί δεῖ λέγειν τὸ γράφει ἢ οὐ γράφει, οὐδ' αὐτὸ τὸ ἔστιν ἢ μὴ ἔστιν, εἰς ᾧ διαλύονται πάντα τὰ ῥήματα, οἷον τὸ γράφει ταυτόν ἐστι τῷ γράφω ἐστίν, καὶ τὸ οὐ γράφει τῷ γράφω οὐκ ἔστιν; Καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ τοῦ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν; οὐδ' αὐτὸ τὸ ὄν, ὅθεν εἴληπτα παρωνύμως τὸ εἶναι, 30 δύναται καθ' αὐτὸ σημαίνειν ἀλήθειαν· ἢ γὰρ ἀλήθειά ἐστὶν ἐν τῇ συνθέσει καὶ διαίρεσει, ὡς εἴρηται, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ψεῦδος. Ταῦτα δὲ καθ' αὐτὰ καὶ μόνον τὰ ῥήματα, καὶ τὸ ἔστιν εἰπῆς, καὶ τὸ ὄν (ὃ πλέον ἐστὶ) τὸ ὄν, οὐδεμίαν σύνθεσιν ἐνεργείᾳ δηλοῦσιν· ὥστε οὐδὲ ἀλήθειαν, εἰ καὶ τινά τρόπον ταῦτα ἀκουόντες, συνεπινοοῦμεν καὶ τινά σύνθεσιν γίνεσθαι 35 δυναμένην ἀπ' αὐτῶν. Ἀλλὰ ταύτην τῇ σύνθεσιν, ὅτι μὲν δύναται εἶναι νοοῦμεν ἀπλῶς· τίς δ' ἂν εἴη, οὐ δυνάμεθα νοεῖν ἄνευ τῶν ἐσχάτων, ἐξ ὧν ἢ σύνθεσις γίνεται· ὥστε οὐδὲ ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος νοεῖν ἐκ θατέρου μόνου τῶν ἐσχάτων δυνάμεθα.